

Genieten

Natuurlijk geniet jij dagelijks van de omgang met jouw dieren en misschien ook van alle contacten die je verder met dieren en houders van dieren hebt, per slot ben je daarom in deze prachtige branche begonnen. En natuurlijk wil je dat de dieren waar jij de verantwoordelijkheid voor hebt ook genieten van hun leven. Ook de overheid trekt zich (gelukkig) steeds meer aan van het leven dat wij de dieren bieden, voor zover wij daar verantwoordelijk voor zijn. Daarom wil ik het in dit vakblad hebben over dierenwelzijn, de veranderende inzichten daarover en de positie van de overheid daarin. Alles om ook het gezelschapsdier te kunnen laten genieten van zijn leven.

TEKST: GERRIT HOFSTRA | FOTO'S: GERONIMO GIQUEAUX EN SHUTTERSTOCK

Hoewel het mishandelen van dieren al langer wettelijk verboden was (het eerste wettelijke verbod op het mishandelen van honden en katten dateert van 1875) kwamen de regels voor de verzorging veel later. Overigens was de eerste motivatie van het verbod op het mishandelen van dieren het feit dat het mensen die dat zagen in morele problemen kon brengen. Het was op zich niet zo'n ramp om bles met een zweep af te ranselen als ze de te zware kar niet meer voorruit kreeg, maar de mensen die ernaar keken zouden er last van kunnen krijgen. Later kwam men tot de conclusie dat je een dier niet alleen niet mocht mishandelen, maar dat je het dier ook nog goed moest verzorgen. In 1965 heeft het Engelse Farm Animal Welfare Council (FAWC) vastgelegd aan welke algemene eisen de verzorging van productiedieren ten minste moest voldoen. De conclusie van het rapport was dat een dier ten minste voldoende bewegingsvrijheid moest hebben om zich zonder moeite om te kunnen draaien, zichzelf te kunnen verzorgen, te gaan staan en te gaan liggen en om de poten te kunnen strekken. Dat waren de oorspronkelijke vijf vrijheden. Dat mag nu niet veel lijken, maar bedenk wel dat in die tijd de koeien in de stal bij de boer tegenover mijn huis nog (zoals toen gebruikelijk) waren aangebonden. Gelukkig wel op de Nederlandse methode met de kop

naar de gang en niet zoals in Frankrijk gebruikelijk was met de kop naar de muur. Het mag duidelijk zijn dat zich omdraaien in deze omstandigheden niet kon.

De vijf vrijheden van Brambell

De vijf vrijheden van de FAWC werden genoemd naar de voorzitter van de council, professor Roger Brambell en heten daarom de vijf vrijheden van Brambell. In 1995 kregen de vijf vrijheden een iets andere invulling en zijn sindsdien onveranderd gebleven:

1. Vrij van dorst, honger en onjuiste voeding
2. Vrij van fysiek en thermaal ongerief
3. Vrij van pijn, verwonding en ziektes
4. Vrij van angst en chronische stress
5. Vrij om zijn natuurlijk gedrag te vertonen

Vooraf die laatste is natuurlijk een moeilijke. Binnen het natuurlijk gedrag van een wild konijn zal het dier een paar keer per dag in blinde paniek wegluchten naar een veilige schuilplaats, omdat hij ergens een roofdier gezien heeft. Dat is dus natuurlijk gedrag, maar voor het welzijn van het dier waarschijnlijk niet bevorderlijk en zeker niet noodzakelijk. Volgens vrijheid 4 moeten we er ook mee oppassen. Het zich kunnen verbergen is iets anders. Als een konijn die mogelijkheid niet

heeft zal hij zich vaak angstig voelen en dat mag niet van vrijheid 4 (en is natuurlijk ook niet fijn voor het konijn). Dus een schuilplaats is zeker wel essentieel.

Vandaar dat veel mensen de vijfde vrijheid interpreteren als vrij zijn om essentieel natuurlijk gedrag te vertonen, waarbij essentieel natuurlijk gedrag gedefinieerd is als gedrag dat als het niet vertoond kan worden leidt tot angst, stress en/of stereotiep gedrag.

Stereotiep gedrag

Stereotiep gedrag is gedrag dat ontstaat als niet voldaan kan worden aan een essentiële gedragsbehoefte. Veel dieren gaan dan in plaats van dat gedrag iets anders doen. Bekende voorbeelden zijn ijsberen (continu een beperkt loopje herhalen), veren plukken bij kromsnavels en/of overdreven poets- en verzorgingsgedrag. Er zijn veel meer voorbeelden zoals traliebijten van knaagdieren, weefgedrag van paarden, enz. Stereotiep gedrag ontstaat als er niet voldaan kan worden aan een essentiële gedragsbehoefte, maar het is zelf belonend en daarom heel moeilijk om weer om te keren. Een bekend voorbeeld is plukgedrag bij papegaaien. Dit kan ontstaan door verveling en/of een tekort aan sociaal contact, maar het zal niet zomaar stoppen als het probleem is opgelost. Zeker niet als het stereotiep gedrag al langere tijd heeft plaatsgevonden.

Geluk

De vijf vrijheden zijn eigenlijk heel negatief gedefinieerd; een dier mag geen gebrek aan iets hebben. Dat is niet zo raar want in 1965 (toen het rapport verscheen) was er nog maar heel weinig begrip voor de behoeften van dieren. Dieren werden net niet meer gezien als een soort levende machines zonder enig bewustzijn (ze moesten goed verzorgd worden), maar het verschil met de mens was nog levensgroot. Die blik op dieren is inmiddels gelukkig veranderd. Steeds meer beseffen we dat heel veel dieren wel degelijk een vorm van bewustzijn hebben en dat daarom het geluk van dieren ook heel belangrijk is. (Zie *Dibevo-Vakblad* nr. 4 van 2022 met als thema 'Geluk', dat je natuurlijk bewaard hebt, al was het alleen maar om later mijn artikel nog eens over te kunnen lezen ;-).

Met deze veranderende visie op dieren, waarbij het verschil tussen mensen en dieren steeds kleiner werd, was het duidelijk dat de beperkte blik op dierenwelzijn van het Brambell-comité onvoldoende was. Er was meer nodig om aangesloten te blijven bij zowel de wetenschap als de maatschappelijke discussie. Dat

Drs. **Gerrit Hofstra** is adjunct-secretaris wet- en regelgeving levende dieren en planten bij Dibevo, heeft een zetel in de Raad voor Dierenangelegenheden (RDA) en is lid van de commissie van deskundigen van het Dierbaar-keurmerk.

Met zijn wetenschappelijke achtergrond en zijn parate kennis over dieren en wet- en regelgeving is hij de man bij uitstek om Dibevo-leden bij te staan met import- en exportvragen en Dibevo te vertegenwoordigen in Den Haag en Brussel.

was de reden voor professor David Mellor om in 1996 zijn vijf-domeinen-theorie te publiceren. Heel kort gezegd komt die erop neer dat een dier inderdaad geen gebrek mag lijden, maar een prettig leven moet kunnen leiden (een leven dat het waard is om geleefd te worden).

De vijf domeinen van Mellor

Het 'vijf-domeinen-model' bestaat uit:

1. voeding;
2. fysieke omgeving;
3. gezondheid;
4. gedrag & interactie;
5. mentale staat.

De eerste vier komen eigenlijk overeen met de vijf Brambell-vrijheden. Een goede mentale staat betekent dat het dier gelukkig moet zijn, dus een leven heeft dat het waard is om geleefd te worden. Of om bij het thema van dit vakblad te blijven: een dier moet kunnen genieten van zijn leven. Een probleem blijft natuurlijk hoe je dat moet meten. Ik heb zelf drie honden, waarvan ik zeker denk dat ze gelukkig zijn en die er in mijn ogen ook erg gelukkig uitzien als ze weer eens zonder een zorg in de wereld in (of met deze warmte juist uit) de zon liggen, aan het spelen zijn of – waar ik persoonlijk minder blij mee ben – weer eens gaten in de tuin aan het graven zijn op jacht naar woelmuizen. Maar ik kan het ze niet vragen, dus ik kan alleen maar kijken naar het gedrag en dat als mens interpreteren.

Natuurlijk gaan de veranderingen in de manier waarop wij naar onze dieren kijken langzaam. Op dit moment lijkt het kijken naar dierwelzijn ook vooral een westerse hobby; de normen in China zijn echt anders.

Zowel Brambell als Mellor waren in eerste instantie vooral gericht op productiedieren, en natuurlijk wil en zal elke boer goed voor zijn dieren zorgen. Maar bij productiedieren spelen ook andere belangen dan alleen dierenwelzijn, en daarmee ook andere risico's. Na de hongervinter in de Tweede Wereldoorlog was een kerngedachte van de regering 'nooit meer honger', en dus werd er een landbouwsysteem opgezet dat vooral gericht was op een betrouwbare en goedkope productie van voedsel. Dat lukte. Het lukte zelfs zo goed dat Nederland op dit moment ondanks ons kleine landoppervlak en ons beperkte aantal boeren, de tweede exporteur van landbouwproducten ter wereld is. Dierenwelzijn was daar aanvankelijk niet het belangrijkste. Door deze commerciële belangen gingen veranderingen aanvankelijk langzaam, maar inmiddels is dat helemaal veranderd. In de RDA-zienswijze naar een dierwaardige veehouderij wordt een nieuwe veehouderij geschetst op grond van de uitgangspunten van Mellor. En natuurlijk kan onze sector niet achterblijven, vooral omdat de noodzaak van goedkope productie (zeker als dat ten koste gaat van het dier) veel minder een issue is. Sterker nog: als wij als professionals en deskundigen het toelaten dat anderen zich de deskundigen en de raadgevers op het gebied van dierwelzijn noemen, dan gaat onze branche een moeilijke toekomst tegemoet.

Mellor in de praktijk

Als huisdierenprofessional ben je natuurlijk overtuigd van de noodzaak dat de dieren die je verkoopt of waarover je informeert een geweldig en lang leven hebben. Geweldig omdat als mensen gelukkig zijn met hun dier (en het dier gelukkig met zijn mens) en je daaraan hebt meegeholpen, deze mensen trouwe klanten zullen zijn. En bij een lang leven van het dier blijven ze ook lang klant. Dat geldt voor een uitlaatservice, een pension en zeker ook voor een dierspecialzaak. Dus hoe kun je als huisdierprofessional bijdragen aan dierwelzijn?

DOE JE WERK GOED EN GEEF HET GOEDE VOORBEELD

Natuurlijk is het niet altijd mogelijk om dieren te tonen in een voorbeeldverblijf, maar probeer het wel. Er gaat een positieve uitstraling uit van goede schone verblijven en een goede verzorging, dat moet dus altijd op orde zijn. Datzelfde geldt als er bijvoorbeeld een gedragsprobleem is dat je hondenschool boven het hoofd groeit. Verwijs naar een specialist. Geloof me: daar verlies je echt geen klanten mee. Zij waarderen het juist als je een goed advies geeft, vooral als dat niet altijd direct gunstig is voor jou.

GEEF GOEDE INFORMATIE

Voor de wettelijk verplichte informatie werkt Dibevo samen met het LICG. Daar kun je goede, gecontroleerde bijsluiters krijgen. Daarnaast zijn er ook importeurs/groothandelaren die bij de verkoop van dieren goede informatie aan je ter beschikking stellen. Ook deze informatie voldoet inhoudelijk aan de wettelijke eisen. Verwijs mensen voor wat meer speciale dieren waar mogelijk ook naar goede hobbyverenigingen. Bedenk hierbij dat verrijking (speeltjes/voerpuzzels) heel belangrijk zijn voor dierwelzijn en natuurlijk ook een mooi verkoopmoment. Je doet jezelf als detaillist tekort als er geen konijnspeeltjes in het konijnenverblijf liggen.

BLIJF LEREN

Kennis ontwikkelt zich zoals ik ook in dit artikel beschreven heb. Zorg dat je je blijft ontwikkelen. Dat kan door het volgen van cursussen, maar ook door je aan te sluiten bij een specialistenvereniging.

LAAT JE CONTROLEREN

Dat kan bijvoorbeeld door je te laten certificeren met het Dierbaar-keurmerk. Daarnaast is het, zeker als je meerdere soorten in de winkel hebt, verstandig om regelmatig een dierenarts langs te laten komen voor controle en advies.

LUISTER NAAR JE KLANTEN

Zeker als je wat meer bijzondere dieren verkoopt, krijg je klanten die daar erg veel van weten. Luister als zij opmerkingen hebben en vraag door. Natuurlijk zal niet alles juist of haalbaar zijn, maar luister en maak een keuze. Daar kun je alleen maar beter van worden.

Door actief betrokken te zijn bij deze aspecten van dierwelzijn, kun je als huisdierprofessional een positieve bijdrage leveren aan het leven van huisdieren en hun eigenaren. ←